

20 | HOSTIVICE – KOMERČNÍ A KOMUNITNÍ SUBURBIUM

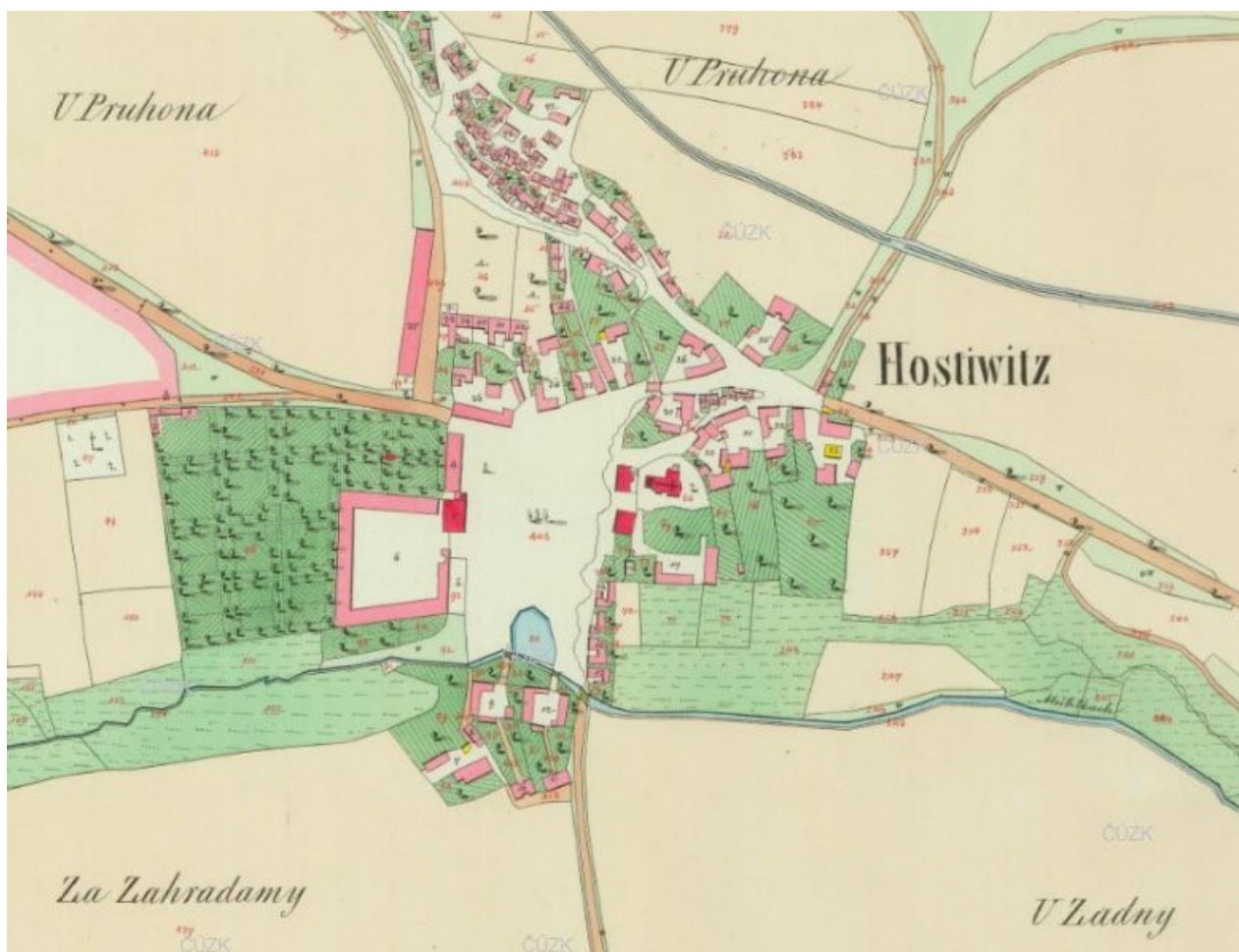
Jiří Nemeškal

„Podstatný význam pro vznik Hostivice, zdá se, mělo rozhodnutí krále Přemysla Otakara II. založit v podhradí Pražského hradu Nové Město pražské, později zvané Menší Město, dnešní Malou Stranu. Vykázal proto odtamtud dosavadní usedlíky, jimž dal v náhradu pozemky v Jenči, Unhošti a snad i u nás. To je nejpravděpodobnější možnost vzniku Hostivice“ (Čížek a kol., 1977, 14). Hostivice po svém vzniku „nucenou suburbanizací“ ve 13. století plnila roli zemědělské vsi, bez většího významu pro své širší okolí. Rozvoj přinesla až průmyslová revoluce spojená s výstavbou železničních tratí, které propojily Prahu s Kladnem a Smíchov s Buštěhradem. I přes tento růst ale nedošlo k výraznému rozšíření rozlohy obce (obrázek 20.1). Sídlní struktura v katastrálním území Hostivice je patrná z tabulky 20.1. Změna přišla až v roce 1950 s celkovým trendem snižování počtu obcí jejich slučováním. K Hostivici byly připojeny Litovice, které již tou dobou obsahovaly katastrální území Břví (ČSÚ, 2015). Členění na tři katastry odpovídalo i členění podle základních sídelních jednotek z konce 20. století. V souvislosti s výstavbou rozsáhlé kompaktní logistické zóny byla z Hostivice vyčleněna základní sídelní jednotka Průmyslová zóna Hostivice. Z administrativního pohledu do roku 1890 spadala obec pod Smíchovský okres, poté byla zařazena do okresu Kladno a od roku 1950 se nachází v okrese Praha-západ.

Nejvýraznější změna administrativní hranice obce je navázána na rozvoj pražského letiště v 60. letech, kdy v souvislosti s výstavbou nové vzletové dráhy byly oblasti na severovýchodě obce o rozloze 2 km² připojeny k Praze. V souvislosti s výstavbou nové paralelní dráhy letiště lze očekávat v budoucnu další změny v administrativním vymezení obce.

Nejstarší zástavbu v současné obci tvoří tři historická jádra obcí Hostivice, Břve a Litovice a osady Jeneček. První velký rozvoj výstavby rodinných domů nastal před první světovou válkou v okolí hostivického nádraží a ulice Žižkova. Rozkvět obce pokračoval i po první světové válce, kdy v souvislosti s převedením císařského majetku na obec Hostivice vyčlenila pozemky pro výstavbu nových domů, ale i nouzových kolonií. Na jiných místech docházelo k výstavbě „developerským způsobem“, kdy vlastník pozemku nechal vystavět domy v celé ulici. Další rozvoj rezidenčních objektů je spojen s obdobím socialismu, i když ve značně limitované míře. Prosazovala se individuální zástavba zaplňující prvorepublikové čtvrti na pomezí Litovic a Hostivice, ale i sídlištní soubor Na Pískách z 60. let. Další rodinné domy vznikly pod hlavičkou místního JZD. V průběhu 20. a 21. století došlo k fyzickému propojení Litovic a Hostivice. Na druhou stranu Břve byly v posledních 120 letech změněny jen nepatrně, ačkoli neuskutečněné plány měly přetvořit okolní pole v lukrativní adresy (Balvín 2012).

Obrázek 20.1: Hostivice na mapě Stablního katastru (1842).

Zdroj: ČÚZK (2021).

Název sídla	Charakter sídla	Počet domů	Počet obyvatel
Hostivice	ves	303	1926
Jeneček	skupina domů	16	135
Prachárny	skupina domů	2	119
U Litovic	skupina domů	11	61
roztroušené domy	roztroušené domy	5	18
Peterkův Mlýn	mlýn	1	4
Hostivice – celkem	obec	338	2263

Tabulka 20.1: Sídla tvořící katastrální území Hostivice ve sčítání 1930.

Zdroj: Statistický lexikon (1934).

Historický vývoj obyvatelstva Prahy a jejích předměstí v transformačním období

Zatím největší rozmach výstavby čekal Hostivici po roce 1989 (obrázek 20.2). Velké suburbánní lokality na jihu (mezi ulicemi Olivová a Jasanová; obrázek 20.3) a západě (kolem náměstí Jana IV. z Dražic) kompaktní obce jsou charakterizovány prvotními znaky suburbanizace a typizovanými domy z let 2004 až 2008, které identifikuje i Temelová (2008). Kromě individuálního bydlení bylo realizováno i několik obecních nebo družstevních obytných projektů, a to charakteru řadových nebo bytových domů (Nemeškal a kol., 2013). Tento aspekt není typický pro suburbia v nejbližším zázemí Prahy ani pro suburbanizaci v Česku obecně.

Obrázek 20.2: Projevy suburbanizace v Hostivici.

Foto: Jiří Nemeškal (2021).

Ekonomická krize přispěla k utlumení rezidenční výstavby v Hostivici po roce 2009. Důležitým limitujícím faktorem bylo i zvyšující se zatížení území silniční dopravou, rozšiřujícími se logistickými areály v blízkém okolí a zintenzivnění letecké dopravy na pražském letišti s plánovanou výstavbou paralelní přistávací a vzletové dráhy. Ačkoli se po opadnutí ekonomické krize výstavba domů znovu oživila, nedosahovala tak velkých objemů a často se jednalo pouze o individuální výstavbu. V posledních letech přibýly dva menší projekty na výstavbu řadových domů na jihu obce a velký bytový soubor se 700 byty připomínající sídliště na místě zemědělského brownfieldu v sousedství obce Chýně (EUFI, 2021).

Obrázek 20.3: Suburbánní výstavba v ulici Jasanová tvořená typizovanými řadovými a samostatnými rodinnými domy.

Foto: Jiří Nemeškal (2021).

Obrázek 20.4: Bytová družstevní výstavba v ulici Za Mlýnem.

Foto: Jiří Nemeškal (2021).

Zajímavý příběh se týká výstavby nových bytových celků v Hostivici (obrázek 20.4). První projekt vznikl od roku 1997 jako družstevní bydlení studentů a učitelů architektury na ČVUT, kteří získali pozemky od Hostivice výměnou za předání 13 z 63 postavených bytů městu (Richter, 2018). V dalších letech iniciátoři družstevní výstavby založili společnost, která se specializovala na výstavbu hromadného bydlení, a to opět převážně v Hostivici. Za využití

Historický vývoj obyvatelstva Prahy a jejích předměstí v transformačním období

zdrojů z Ministerstva pro místní rozvoj ČR, Státního fondu rozvoje bydlení a města Hostivice vzniklo pět projektů s celkem 540 byty, což je více než polovina z postavených bytů mezi lety 1991 a 2011 (Doma, 2021). Částečné financování projektů městem je navázáno na dočasnou kontrolu podílu v bytových družstvech, což dává lepší možnosti ovlivňovat bytovou politiku v Hostivici.

Neméně důležitou výstavbou naplňující znaky nerezidenční suburbanizace (Sýkora, Ouředníček, 2007), která charakterizuje dnešní Hostivici, se staly logistické a průmyslové haly na východě obce při ulici Čs. armády (obrázek 20.5). Výstavba započala na začátku 21. století a téměř nepřetržitě se rozrůstá k dálnici D6, ale i na opačném konci města ve čtvrti Jeneček. Hostivice se v posledních třiceti letech stala významným centrem dojížděky, přičemž mezi lety 1991 a 2011 se počet dojíždějících zdvojnásobil, a to na hodnotu vyšší než 1000 osob dojíždějících za práci (Nemeškal, 2017). Hostivice společně s Jenčí, Dobrovízí, Kněževsí a Tuchoměřicemi tvoří lokalitu s výraznou komerční suburbanizací lokalizovanou při dálnicích D6 a D7 a obklopující ze západu pražské letiště. Význam oblasti z hlediska pracovních příležitostí je srovnatelný s městy, jako je Beroun nebo Slaný (Nemeškal, 2017). V současnosti jen budovy nově vzniklých komerčních zón zabírají 0,2 km² a společně s okolními zpevněnými plochami zabírají 2 % rozlohy obce. Město v územním plánu počítá s dalším rozvojem těchto objektů na svém území mezi letištěm a dálnicí D6 (Kindl, 2005).

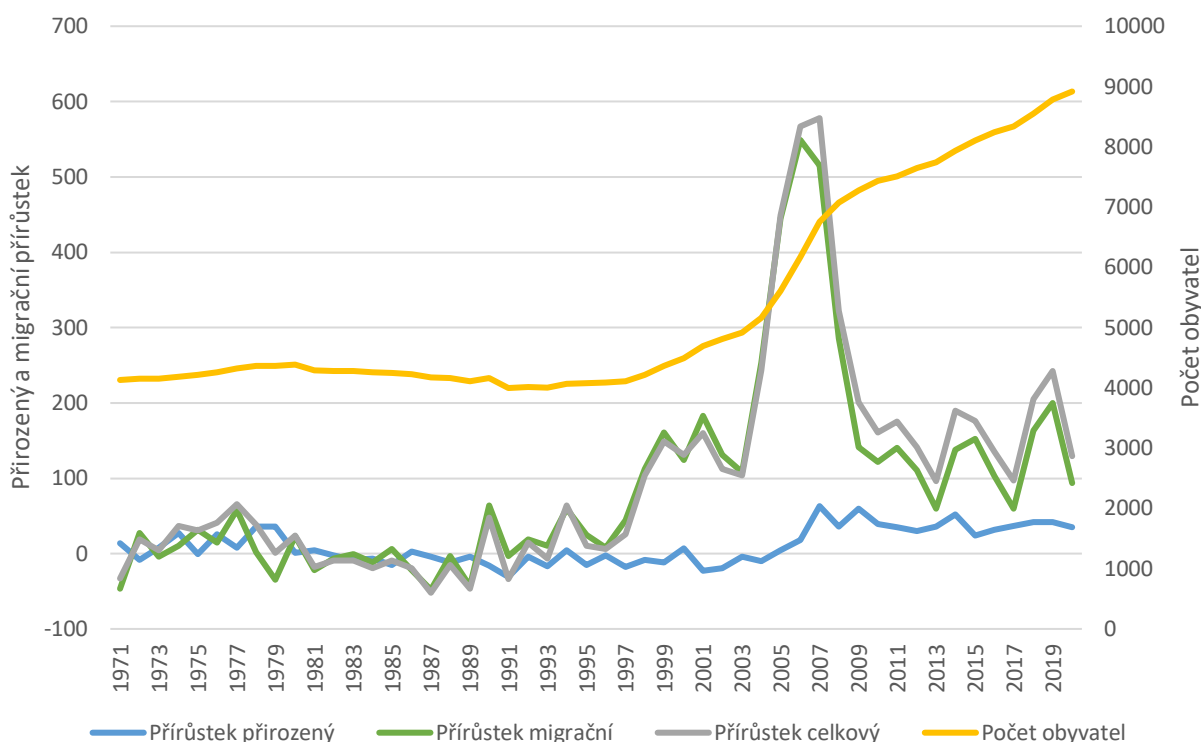
Obrázek 20.5: Logistický park v Hostivici.

Foto: Jiří Nemeškal (2021).

Vývoj počtu obyvatel, domů a bytů

Hostivice nepatří k typům pražských suburbií, které by populačně rostly jen v posledních třiceti letech. Nárůst počtu obyvatel souvisel s několika vlnami výstavby zmíněnými výše. Obyvatelstvo nejvíce přibývalo v posledních třech dekadách 19. století (o 25 až 30 % za deset let), v období od konce první světové války do začátku 50. let (více než zdvojnásobení populace mezi lety 1921 a 1950) a samozřejmě po roce 1989. Po revoluci v průměru meziročně přibývalo 3,7 % obyvatel, přičemž nejvyšší meziroční hodnoty byly zaznamenány mezi lety 2004 až 2008 a dále ve vlnách s vrcholy v letech 2011, 2014 a 2019 (obrázek 20.6). V období socialismu populační přírůstek stagnoval a mezi lety 1950 až 1991 dokonce došlo k 3% úbytku populace (SÚS, 1955; ČSÚ 1991).

Počet domů zaznamenal poměrně vysoký růst i v socialistickém období. Společně s populační stagnací to svědčí o snížení zalidněnosti domů a tím i o zlepšení bytových podmínek. Po pádu socialismu došlo k rozmachu subúrbánní výstavby v obci, což mělo za následek zdvojnásobení počtu domů za pouhých 20 let. Srovnání počtu domů a počtu bytů nabízí zajímavý pohled. Zatímco za období socialismu osciloval tento poměr kolem hodnoty 1,4 bytu na dům, po roce 1989 tento poměr postupně rostl až na 1,7 (ČSÚ, 1991; ČSÚ, 2011). To ukazuje, jak významná byla výstavba bytových domů v Hostivici v rámci procesu suburbanizace.

Obrázek 20.6: Přirozený a migrační přírůstek a růst celkového počtu obyvatel Hostivice mezi roky 1971 a 2019.

Zdroj: ČSÚ (2021).

Vývoj sociálního prostředí a věkové struktury

Věková struktura Hostivice v 70. letech 20. století zhruba odpovídala průměrné věkové struktuře celého státu (Pospíšilová, 2017). Střídání populačně silných a slabých ročníků odpovídalo celospolečenským změnám a faktorům 20. století, jako jsou světové války, poválečné silné ročníky apod. Výrazná změna věkové struktury nebyla zaznamenána v Hostivici ani o dvacet let později v roce 1991. Posun jednotlivých kohort na věkové pyramidě byl doplněn silnou propopulační politikou ze 70. let a srovnatelnými populačními přírůstky jako v období po druhé světové válce. V současné demografické struktuře má nejvyšší zastoupení věková skupina 40–50 let. Jedná se z velké části o nově příchozí obyvatele z let 2005 až 2010, které standardně v suburbii tvoří mladé rodiny s malými dětmi. Početná je tedy i skupina dětí ve věku 10–15 let, která je ve velké části tvořena dětmi již narozenými v suburbii. Tento trend není ojedinělý a v zázemí českých měst se vyskytuje od roku 2004 (Ouředníček, Novák, 2012).

Sociální status Hostivice odráží celkový hospodářský rozvoj částí obce, který byl dán již od 19. století, kdy Hostivice ze všech tří dnešních částí rostla dynamičtěji než její sousedé. Tento stav trval i v roce 1970. Zatímco Hostivice i Litovice mají 16%, resp. 14% podíl, nerozvíjející se Břve mají pouze 7% hodnoty (ČSÚ 1970). Podíl středoškoláků a vysokoškoláků v průměru odpovídá malému městu v zázemí metropole. Neprojevuje se tu příliš efekt meziválečné výstavby vil, jako je tomu např. v Dobřichovicích nebo Černošicích. Z hlediska členění podle postavení v zaměstnání převažují dělníci (65 %) nad zaměstnanci (30 %).

Obrázek 20.7: Břve zachovávající si ráz venkovského sídla navzdory sousedství s metropolí.
Foto: Jiří Nemeškal (2021).

Rok 1991 sice znamenal kvantitativní posun ve vzdělanosti a ve vyšším podílu zaměstnanců, vnitřní prostorové nerovnosti mezi jednotlivými částmi Hostivice zůstávají podobné. Poslední dostupná data o vzdělanosti jsou z roku 2011, a tedy plně nereflktují pokračující suburbanizaci. I přes významný nárůst podílu vysokoškoláků a středoškoláků v populaci Hostivice stále nedosahuje na hodnoty nejmladších pražských sídlišť (např. Barrandov). Vlivem výrazné výstavby v populačně slabším západním okraji Hostivice došlo k proměně prostorového vzorce reprezentujícího sociální status ve prospěch Litovic.

V Hostivici žilo v roce 2018 celkem 911 cizinců, což činilo 10,7 % všech obyvatel (ŘSCP 2020). Tento podíl je výrazně vyšší než průměrný podíl v Česku (3 %) a dosahuje srovnatelných hodnot s Prahou (14,5 %) (Klsák, Křížková, Nemeškal, 2019). Struktura cizích státních příslušníků je podobná jako v celém Česku. Nejvíce zastoupeni jsou Slováci (29 %), Ukrajinci (26 %) a Rusové (11 %). V případě části Břve je vidět nesoulad v mapě sociálního statusu ze současnosti mezi ukazatelem vzdělanosti z roku 2011 a počty cizinců z roku 2019. Zatímco rok 2011 charakterizuje původní vesnici se 123 obyvateli (obrázek 20.7), rok 2019 díky výstavbě 13 bytových domů mimo původní ves zcela změnil celkový sociální status obyvatelstva, což se ale v datech plně projeví až ve výsledcích cenzu z roku 2021.

Literatura:

BALVÍN, T. (2012): *Rozvoj města a nové rezidenční bydlení na Břvích*. Prezentace ze setkání s občany. PPF Real Estate, Praha.

ČÍŽEK, V., CHALOUPKA, L., KUČERA, J., NEJEDLÝ, F., PLICKA, S., SAIFRT, A., SKRUŽNÝ, L., SLAVÍČEK, V., ŠRÁMEK, M., ZVÁRA, M. (1977): *Hostivice: 700 let života a práce*. Místní národní výbor Hostivice, Hostivice.

ČÚZK (2021): *Císařské povinné otisky stabilního katastru 1:2 880 – Čechy*. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_2251-1_4 [cit. 22. 7. 2020].

DOMA (2021): *Akciová společnost „doma“*. Dostupné z: www.doma.as [cit. 22. 7. 2020].

EUFI (2021): *Rezidenční čtvrť Hostivice-jih*. Dostupné z: <https://eufi.cz/cs/s44/HostiviceJihPresent> [cit. 22. 7. 2020].

KINDL, Z. (2005): *Územní plán města Hostivice*. IKP Consulting Engineers s. r. o., Praha. Dostupné z: <http://www.hostivice.eu/odkaz%2Dna%2Dtextovou%2Dcast%2Duzemniho%2Dplanu/d-409955/p1=10247> [cit. 22. 7. 2020].

KLSÁK, A., KRÍŽKOVÁ, I., NEMEŠKAL, J. (2019): *Rozmístění cizinců ve středních Čechách 2018*. Specializovaná mapa. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Praha.

NEMEŠKAL, J. (2017): Komerční suburbanizace na příkladu pražského letiště v Ruzyni. In: Ouředníček, M., Jíchová, J. (eds.): *Sociální prostředí Prahy: město na prahu 21. století*. Academia, Praha, s. 212–241.

NEMEŠKAL, J., ŠPAČKOVÁ, P., RIŠKA, M. (2013): *Dlouhodobý vývoj počtu obyvatel 1921–2011*. Specializovaná mapa. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Praha. Dostupné z: <http://www.atlasobyvatelstva.cz/cs/zazemi-prahy> [cit. 22. 7. 2020].

OUŘEDNÍČEK, M., NOVÁK, J. (2012): Populační vývoj Prahy a jejího zázemí v transformačním období. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds.): *Sociální proměny pražských čtvrtí*. Academia, Praha, s. 25–46.

POSPÍŠILOVÁ, L. (2017): Demografické struktury a procesy. In: Ouředníček, M., Jíchová, J., Pospíšilová, L. (eds.): *Historický atlas obyvatelstva českých zemí*. Karolinum, Praha, s. 37–47.

RICHTER, J. (2018): Dostupné bydlení? Česko v jeho výstavbě zaostává, vysoké ceny bytů i nájemného to ale začínají měnit. *Ekonom*. Dostupné z: <https://ekonom.cz/c1-66099360-dostupne-bydleni-cesko-preslapuje> [cit. 22. 7. 2020].

SÝKORA, L., OUŘEDNÍČEK, M. (2007): Sprawling post-communist metropolis: commercial and residential suburbanisation in Prague and Brno, the Czech Republic In: Razin, E., Dijst, M., Vázquez, C. (eds.): *Employment Deconcentration in European Metropolitan Areas: Market Forces versus Planning Regulations*. Dordrecht, Springer, s 209–233.

TEMELOVÁ, J. (2008): Suburbanizace a fyzické prostředí. In: Ouředníček, M. (ed): *Suburbanizace.cz*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje a Urbánní a regionální laboratoř, Praha, s. 28–37.

Zdroje dat:

ARCČR 500 (2016): Databáze vektorových GIS vrstev.

BOHÁČ, A. (1923): *Hlavní město Praha: studie o obyvatelstvu*. Státní úřad statistický, Praha.

BOHÁČ, Z. (1976): Tisíciletý vývoj Prahy. *Historická geografie*, 14–15: 19–54.

CIZINECKÁ POLICIE (2019): Interní databáze cizích státních příslušníků k 1. 1. 2018.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISSE (1885): *Podrobný seznam míst v Čechách (podle sčítání 1880)*. Alfred Hölder, Vídeň.

Historický vývoj obyvatelstva Prahy a jejích předměstí v transformačním období

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISSE (1893): *Podrobný seznam míst v Čechách. Nově zmapován na základě výsledků sčítání lidu ze dne 31. prosince 1890.* Alfred Hölder, Vídeň.

CÍS. KR. STATISTICKÁ ÚSTŘEDNÍ KOMISE (1904): *Lexikon obcí pro království a země na říšské radě zastoupené: zpracován na základě výsledků sčítání lidu ze dne 31. prosince 1900. IX., Čechy.* C.k. statistická ústřední komise, Vídeň.

C. K. MÍSTODRŽITELSTVÍ (1872): *Seznam míst v království českém podle výsledků sčítání lidu z 31. prosince 1869.* C. k. místodržitelství, Praha.

C. K. MÍSTODRŽITELSTVÍ (1913): *Seznam míst v království Českém.* C.k. místodržitelství, Praha.

ČSÚ (1970): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 12. 1970. Elektronická databáze dat, upraveno podle Statistického lexikonu. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (1980): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 11. 1980. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (1991): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 3. 3. 1991. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2001): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2011): Databáze výsledků ze Sčítání lidu, domů a bytů k 26. 3. 2011. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2015): Historický lexikon obcí České republiky 1869-2011. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2019): Obyvatelstvo a rozloha katastrálních území Prahy 2000–2019. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ (2021): Databáze demografických údajů za obce ČR. Elektronická databáze dat. Český statistický úřad, Praha.

ČSÚ a MV (2007): *Statistický lexikon obcí České republiky 2007.* Český statistický úřad a Ministerstvo vnitra ČR.

ČÚGK (1972-3): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad geodetický a kartografický, Praha.

ČÚGK (1977-1981): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad geodetický a kartografický, Praha.

ČÚGK (1984-7): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad geodetický a kartografický, Praha.

ČÚZK (1990-5): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha.

ČÚZK (1999-2000): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha.

ČÚZK (2020): Originální mapy stabilního katastru 1836–1843. 1:2 880. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha. Dostupné z: <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html> [cit. 22. 7. 2020].

ČÚZK (2021): Archiv leteckých snímků (Ortofotomap). Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha.

FEDERÁLNÍ STATISTICKÝ ÚŘAD (1967): Statistický *lexikon obcí* ČSSR 1974. Federální statistický úřad, Praha.

IPR (2020): Archiv leteckých snímků (Ortofotomap). Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy. Dostupné z: <https://app.iprpraha.cz/apl/app/ortofoto-archiv/> [cit. 22. 7. 2020].

PALACKÝ, F. (1848): *Popis králowstwí Českého: čili Podrobné poznamenání všech dosawadních krajůw, panstwí, statkůw, měst, městeček a wesnic, někdejších hradůw a twrzí, též samot a zpustlých osad mnohých w zemi České, s udáním jejich obywatelstwa dle popisu r. MDCCCLIII vykonaného*. J. G. Kalve, Praha.

PŘÍSPĚVATELÉ OPEN STREET MAP (2020): Databáze vektorových GIS vrstev. Dostupné z: openstreetmap.org [cit. 22. 7. 2020].

REGULAČNÍ PLÁNY STÁTNÍ REGULAČNÍ KOMISE (1939): Stopceny. Ceny stavebních pozemků 1:2880. Geoportal hl. m. Prahy. Dostupné z: <https://app.iprpraha.cz/apl/app/srk/> [cit. 22. 7. 2020].

ŘSCP (2020): Cizinci v Česku. Interní anonymizovaná databáze. Ředitelství služby cizinecké policie ČR, Praha.

STATISTICKÁ KOMMISSE KRÁL. HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY A SPOJENÝCH OBCÍ (1895): *Poměry příbytečné v královském hlavním městě Praze a ve spojených s městskou statistickou kommissí obcích, zejména v Karlíně, na Smíchově, na Královských Vinohradech a v Žižkově, jakož i v jiných pěti obcích sousedních dle výsledků popisu ze dne 31. prosince 1890*. Statistická kommise královského hlavního města Prahy a spojených obcí, Praha.

STATISTICKÁ KOMMISSE KRÁL. HLAV. MĚSTA PRAHY A SPOJENÝCH OBCÍ (1906): *Sčítání lidu v Král. hlav. městě Praze a obcích sousedních provedené 31. prosince 1900. Díl II, oddělení II. Poměry příbytečné v Praze*. Statistická kommise královského hlavního města Prahy a spojených obcí, Praha.

Historický vývoj obyvatelstva Prahy a jejích předměstí v transformačním období

STATISTICKÁ KOMISE KRÁLOVSKÉHO HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY A SPOJENÝCH OBCÍ (1911): *Hlavní výsledky popisu obyvatelstva ze dne 31. prosince 1910 v král. hlav. městě Praze a obcích okolních*. Statistická komise královského hlavního města Prahy a spojených obcí, Praha.

STATISTICKÝ LEXIKON (1934): *Statistický lexikon obcí v Republice československé. Na základě sčítání lidu z 1. prosince 1930. Díl I. Čechy*. Praha, Orbis.

STATISTICKÝ LEXIKON OBCÍ ČSSR 1965 (1966): Podle správního rozdělení 1. ledna 1965, sčítání lidu, domů a bytů 1. března 1961, SEVT, Praha.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ (1924): *Statistický lexikon obcí v republice Československé*. Státní úřad statistický, Praha.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ (1934): *Sčítání lidu v Republice československé ze dne 1. prosince 1930. Díl I. Růst, koncentrace a hustota obyvatelstva, pohlaví, věkové rozvrstvení, rodinný stav, státní příslušnost, národnost, náboženské vyznání*. Státní úřad statistický, Bursík a Kohout, Praha.

STÁTNÍ ÚŘAD STATISTICKÝ A MINISTERSTVO VNITRA (1955): *Statistický lexikon obcí Republiky československé*. Státní úřad statistický a ministerstvo vnitra, Praha.

SÚS (1955): *Statistický lexikon obcí Republiky československé*. Státní úřad statistický a ministerstvo vnitra, Praha.

SZKÚ (1951): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Státní zeměměřický a kartografický ústav, Praha.

ÚSGK (1955-8): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Ústřední správa geodézie a kartografie, Praha.

ÚSGK (1962-8): Státní mapa 1:5 000 odvozená. Ústřední správa geodézie a kartografie, Praha.

WAGNER, J., E. (1904): *Mapa okresu smíchovského v Pražském kraji: podle nejnovějších a nejbezpečnějších pramenů sestavena a vydána k založení obecních knihoven ve veškerých okresích kraje Pražského*. Karel André, Praha. Dostupné z: <http://www.chartae-antiquae.cz/cs/maps/42265> [cit. 22. 7. 2020].